Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny – „Dzieje nowożytne”

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
EUROPA I ŚWIAT W EPOCE ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	– pierwsi mieszkańcy Ameryki – najstarsze cywilizacje Mezoameryki – cywilizacja Majów, Azteków i Inków – cywilizacje Azji – cywilizacje Afryki	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ludy półosiadłe*, *ludy osiadłe* – wymienia trzy największe cywilizacje Ameryki.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *okres prekolumbijski*, *nomadzi* – charakteryzuje postać Montezumy – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Inków – przedstawia cechy	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Mezoameryka*, *siogun* – zna czas powstania (III w.) i upadku (IX–X w.) pierwszych miast-państw Majów, ekspansji Azteków (XV–XVI w.), rozkwitu potęgi Inków (XVI w.) – przedstawia ludy zamieszkujące Mezoamerykę – omawia organizację plemienia Majów – omawia organizację państwa	– wyjaśnia znaczenie terminów: *politeizm astrobiologiczny*, *animizm* – charakteryzuje postać Franciszka Ksawerego – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia cywilizacyjne – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – wymienia podobieństwa oraz	– charakteryzuje postacie: Toyotomi Hideyoshiego, Babera – porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniami cywilizacji europejskiej w tym samym czasie.

			charakterystyczne cywilizacji afrykańskich.	i społeczeństwa Azteków – przedstawia organizację państwa Inków – omawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w. – przedstawia wpływ islamu na rozwój państw afrykańskich.	różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – przedstawia próby chrystianizacji Japonii i ocenia jej skutki – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach.	
2. Wielkie odkrycia geograficzne	– średniowieczna wiedza o świecie – stare i nowe wyobrażenia na temat kształtu Ziemi – przyczyny odkryć geograficznych – rozwój żeglugi i nawigacji – pierwsze wyprawy Portugalczyków – odkrycie Ameryki – w drodze do	– wyjaśnia znaczenie terminów: *karawela*, *Nowy Świat* – zna daty: I wyprawy Kolumba (1492–1493 r.), odkrycia drogi morskiej do Indii (1497–1498 r.), I wyprawy dookoła świata (1519–1522 r.) – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia	– wyjaśnia znaczenie terminu: *handel lewantyński* – zna daty: odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1487 r.), odkrycia Brazylii (1500 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji portugalskiej i hiszpańskiej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kwadrant*, *astrolabium* – zna datę opłynięcia przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446 r.) – charakteryzuje postacie: Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego – wskazuje na mapie kierunki wypraw Kolumba, da Gamy i Magellana	– charakteryzuje postacie: Toscanellego, Giovanniego Caboto, Pedro Cabrala – wyjaśnia, jakie znaczenie dla nowożytnych odkryć geograficznych miały teoretyczne prace Toscanellego – przedstawia ekspedycje zmierzające do odkrycia i poznania Nowego Świata.	– charakteryzuje postacie: Juana de la Cosa, Alonso de Hojedy – omawia i ocenia hipotezy dotyczące odkrycia Ameryki – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych.

	Indii i Nowego Świata – opłynięcie Ziemi – znaczenie wielkich odkryć geograficznych	przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw odkrywczych Kolumba.	– charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze – omawia przebieg i następstwa wyprawy Vasco da Gamy – omawia przebieg i następstwa I wyprawy dookoła świata.	– przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych – przedstawia okoliczności zorganizowania I wyprawy Krzysztofa Kolumba.		
3. Ekspansja kolonialna	– początek kolonizacji Nowego Świata; podział stref wpływów – podbój Meksyku – kolonizacja Ameryki Południowej – organizacja imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie	– wyjaśnia znaczenie terminu: *konkwistador* – wskazuje na mapie zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *konkwista*, *korsarstwo* – zna daty: podboju Meksyku (1519–1521 r.), podboju Peru (1530–1533 r.) – charakteryzuje postacie: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – omawia zasady kolonialnego	– wyjaśnia znaczenie terminów: *traktat z Tordesillas*, *układ w Saragossie* – zna daty: układu w Tordesillas (1496 r.), układu w Saragossie (1529 r.) – charakteryzuje postacie: Montezumy II, Atahualpy – wskazuje na mapie strefy podziału	– zna datę założenia Nowej Anglii (1643 r.) – charakteryzuje postać Vasco Núñeza de Balboa – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej – przedstawia	– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie.

	– kolonizacja Ameryki Północnej – ekspansja kolonialna w Afryce i Azji – znaczenie ekspansji kolonialnej – niewolnictwo		podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku i jego następstwa – przedstawia przebieg podboju Peru i jego następstwa – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie.	wpływów kolonialnych wg traktatów w Tordesillas i Saragossie; kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej – charakteryzuje początki kolonizacji hiszpańskiej w Nowym Świecie – omawia losy plemion indiańskich po podbojach hiszpańskich – przedstawia rozwój osadnictwa i gospodarki w koloniach hiszpańskich.	ekspansję kolonialną w Afryce i Azji – omawia zjawisko niewolnictwa i ocenia jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego.	
4. Europa w epoce wielkich odkryć	– rozwój demograficzny Europy – rozwój miast – postęp techniczny i organizacja produkcji	– wyjaśnia znaczenie terminów: *popyt*, *podaż*, *kapitalizm*, *pańszczyzna* – charakteryzuje rozwój demograficzny Europy w XVI i I poł.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *migracja*, *bank*, *weksel*, *akcja*, *giełda*, *inflacja*, *dualizm gospodarki europejskiej* – wskazuje na mapie strefy handlowe i	– wyjaśnia znaczenie terminów: *system nakładczy*, *grodzenia* – określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje – omawia wpływ	– przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych.	– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy.

	– rozwój handlu – kredyty, banki i giełdy – inflacja i dualizm gospodarczy Europy	XVII w. oraz jego skutki społeczne i gospodarcze.	strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – omawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy.	procesu grodzenia na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej – omawia finansowe skutki napływu kruszców do Europy.		
5. Kultura renesansu	– podstawy przełomu kulturalnego – zainteresowanie antykiem i humanizm – literatura odrodzenia – teatr w epoce odrodzenia – sztuka i architektura	– wyjaśnia znaczenie terminów: renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna – zna czas narodzin (XIV/XV w.) i upowszechnienia odrodzenia (XVI w.) oraz datę wynalezienia ruchomej czcionki (ok. 1450 r.)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *mecenat artystyczny*, *perspektywa*, *człowiek renesansu* – charakteryzuje postacie: Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More'a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *patrycjat*, *manieryzm*, *światłocień* – charakteryzuje postacie: Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgio Vasariego, Miguela Cervantesa, Łukasza Górnickiego, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego	– charakteryzuje postacie: Tommaso Campanelli, Donatella, Filippa Brunelleschi, Donato Bramantego, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina – na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego.	– charakteryzuje postacie: Kosmy Starszego, Giovanniego Pico de Mirandoli, Michela de Montaigne'a, Miguela Serveta, Paracelsusa – ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl

	renesansu – wielcy twórcy renesansu – nauka w epoce odrodzenia	– charakteryzuje postacie: Jana Gutenberga, Williama Szekspira, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza – przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury.	Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Rafaela Santi – wymienia i opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne piśmiennictwa epoki renesansu – opisuje cechy charakterystyczne architektury renesansu – opisuje osiągnięcia wybitnych twórców sztuki renesansowej – przedstawia myśl polityczną odrodzenia.	Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia – wskazuje okresy w rozwoju sztuki renesansowej – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu – omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia.		polityczną epoki odrodzenia.
6. Reformacja i jej skutki	– przyczyny reformacji – wystąpienie Marcina Lutra – reformacja w Niemczech – działalność	– wyjaśnia znaczenie terminów: *reformacja*, *luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie)*,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sprzedaż odpustów*, *protestanci, wojna chłopska*, *pokój w Augsburgu*, *hugenoci*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *nepotyzm*, *symonia*, *kondotierstwo*, *teoria o predestynacji*, *Akt supremacji*	– zna daty: I wojny szmalkaldzkiej (1546–1547 r.), II wojny szmalkaldzkiej (1552), wojny domowej w Szwajcarii (1529–	– zna daty: sojuszu w Szmalkalden (1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Danii i Norwegii (1527 r.) oraz w Szwecji (1544 r.)

	reformatorów w Szwajcarii – powstanie Kościoła anglikańskiego – reformacja w innych krajach europejskich – społeczne skutki reformacji	*kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane)*, *anglikanizm* – zna daty: ogłoszenia 95 tez przez Lutra (1517 r.), początku działalności Kalwina (1536 r.), uznania Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531 r.) – charakteryzuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – omawia zasady wyznania luterańskiego, kalwińskiego i anglikańskiego.	– zna daty: protestu zwolenników reformacji na sejmie Rzeszy w Spirze (1529 r.), wojny chłopskiej w Niemczech (1525–1526 r.), sejmu w Augsburgu (1555 r.) – charakteryzuje postacie: Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego – wskazuje na mapie te państwa, w których zwyciężyła reformacja oraz te, w których oficjalnie obowiązywała religia katolicka, ale część społeczeństwa była przychylna reformacji – przedstawia przyczyny reformacji – przedstawia działalność Lutra i charakteryzuje jego poglądy – charakteryzuje	– zna daty: sejmu Rzeszy w Wormacji (1521 r.), *Aktu supremacji* (1534 r.), przyjęcia luteranizmu w Prusach Książęcych (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Johannesa Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona, Albrechta Hohenzollerna – wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych – przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji – omawia poglądy i działalność Zwingliego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski	1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Inflantach (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej, Gottharda Kettlera – omawia wojny religijne w Niemczech i ich skutki – porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji.	– ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji – ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji.

			ideologię Kalwina i organizację jego Kościoła – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego.	uniezależnił się od papiestwa – opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki – omawia społeczne i polityczne skutki reformacji.		
7. Kontrreformacja i wojny religijne	– Kościół wobec reformacji – reformy soboru trydenckiego i walka z reformacją – powstanie i działalność Towarzystwa Jezusowego – walka władców Francji z hugenotami – rewolucja w Niderlandach	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sobór trydencki*, *kontrreformacja* – zna datę soboru trydenckiego (1445–1463 r.) – przedstawia reformy soboru trydenckiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *inkwizycja*, *Indeks ksiąg zakazanych*, *jezuici*, *noc św. Bartłomieja, Edykt nantejski* – zna daty: ogłoszenia *Indeksu ksiąg zakazanych* (1559 r.), zatwierdzenia zakonu jezuitów przez papieża (1540 r.), nocy św. Bartłomieja (1572 r.), *Edyktu nantejskiego* (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła IV,	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Święte Oficjum* – zna datę powołania Świętego Oficjum (1542 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła III, Katarzyny Medycejskiej, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego – wskazuje na mapie państwa, w których doszło do walk religijnych – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji	– wyjaśnia znaczenie terminu: *wojna trzech Henryków* – zna daty: wojny domowej między Gwizjuszami a Burbonami (1562–1594 r.), rewolucji w Niderlandach (1566–1648 r.), proklamowania Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Hadriana VI, Henryka II, Filipa II – porównuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *gezowie*, *pacyfikacja gandawska* – zna daty: edyktu tolerancyjnego dla hugenotów (1562 r.), koronacji Henryka IV Burbona (1594 r.), pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), unii w Utrechcie (1579 r.) – ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją.

			Ignacego Loyoli – omawia i ocenia działalność inkwizycji – charakteryzuje organizację zakonu jezuitów – omawia postanowienia *Edyktu nantejskiego* i wyjaśnia, czy wprowadzał on całkowitą tolerancję religijną.	– opisuje działalność jezuitów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach.	charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach.	
8. Europa Zachodnia w XVI wieku	– kryzys monarchii stanowych – imperium Habsburgów – rywalizacja o hegemonię w Europie Zachodniej – wojny włoskie – rywalizacja hiszpańsko-angielska – zmiany w sztuce wojennej	– wyjaśnia znaczenie terminu: *monarchia absolutna* – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie.	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Wielka Armada* – zna datę klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Elżbiety I – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej – charakteryzuje przyczyny, przebieg i	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojny włoskie*, *Sacco di Roma* – zna daty: wojen włoskich (1494–1559 r.), układu w Wiedniu (1515 r.), *Sacco di Roma* (1527 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda, Karola V, Filipa II, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I	– zna daty: bitwy pod Marignano (1515 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Pięknego, Karola I – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w.	– ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej.

			skutki rywalizacji hiszpańsko-angielskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą.	– wskazuje na mapie kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – opisuje i ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich.		
9. Państwa Europy Wschodniej i Północnej	– ekspansja turecka – walki na Morzu Śródziemnym – państwo moskiewskie – Szwecja w XVI w.	– charakteryzuje postacie: Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – charakteryzuje ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Liga Święta*, *samodzierżawie* – zna daty: powstania Ligi Świętej (1571 r.), koronacji Iwana IV Groźnego na cara Wszechrusi (1547 r.) – wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji imperium osmańskiego – przedstawia proces budowania potęgi państwa	– wyjaśnia znaczenie terminów: *opricznina*, *unia kalmarska*, *Riksdag* – zna daty: bitwy pod Mohaczem (1526 r.), bitwy pod Lepanto (1571 r.) – charakteryzuje postać Ludwika Jagiellończyka – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz	– zna daty: unii kalmarskiej (1397 r.), uniezależnienia się Szwecji (1523 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zápolyi, Iwana III Srogiego, Gustawa I Wazy, Jana III Wazy – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego.	– ocenia znaczenie bitwy pod Lepanto – ocenia panowanie Iwana IV Groźnego.

			moskiewskiego – charakteryzuje panowanie Iwana IV Groźnego.	konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym.		
„ZŁOTY WIEK" RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ						
1. Społeczeństwo i gospodarka w Rzeczypospolitej w XVI wieku	– społeczeństwo Rzeczypospolitej – wieloetniczna Rzeczpospolita – gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – sytuacja chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – Gdańsk – główny port Rzeczypospolitej – miasta Rzeczypospolitej – handel lokalny i międzynarodowy – pieniądz w Rzeczypospolitej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *pańszczyzna*, *gospodarka folwarczno-pańszczyźniana*, *trójpolówka* – omawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *folwark*, *monopol dworski*, *system cechowy*, *targ miejski*, *jarmark*, *myto* – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – omawia cechy charakterystyczne stanów społecznych w Polsce – wyjaśnia, jakie było znaczenie gospodarcze pańszczyzny – omawia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ludzie luźni*, *kahał*, *monopol propinacyjny* – wskazuje na mapie zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej, znaczące szlaki handlowe – charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – omawia sytuację ekonomiczną oraz	– przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej.	– ocenia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.

				pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – charakteryzuje przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej.		
2. Rozwój demokracji szlacheckiej	– pozycja prawna szlachty w Rzeczypospolitej – liczebność i zróżnicowanie szlachty – polski parlamentaryzm; sejmiki i sejm walny – narodziny ruchu egzekucyjnego – egzekucja praw i dóbr	– wyjaśnia znaczenie terminów: *demokracja szlachecka*, *sejm*, *izba poselska*, *senat*, *konstytucja Nihil novi* – zna datę konstytucji *Nihil novi* (1505 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta – przedstawia cechy charakterystyczne parlamentaryzmu polskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *nietykalność osobista*, *przywiązanie do ziemi*, *magnateria*, *szlachta średnia*, *szlachta drobna*, *szlachta zagrodowa*, *szlachta gołota*, *sejmik*, *sejm walny*, *ruch egzekucyjny*, *wojsko kwarciane* – zna daty: przywileju jedlneńsko-krakowskiego (1430 r.), zwołania pierwszego sejmu	– wyjaśnia znaczenie terminów: *prawo ziemskie*, *królewszczyzny*, *możnowładztwo*, *ustawa o inkompatibiliach*, *koronacja vivente rege*, *wojna kokosza*, *egzekucja praw i dóbr*, *lustracja* – zna daty: statutu piotrkowskiego (1496 r.), przywileju Zygmunta Starego (1518 r.), przywileju mielnickiego (1501 r.), sejmu piotrkowskiego	– wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą – charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej.

			walnego (1493 r.), sejmu egzekucyjnego (1562 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta – przedstawia zróżnicowanie statusu społecznego szlachty – omawia rolę i znaczenie sejmików szlacheckich – przedstawia postulaty ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację.	(1504 r.), I koronacji *vivente rege* (1529 r.), wojny kokoszej (1537 r.) – charakteryzuje postacie: Bony Sforzy, Barbary Radziwiłłówny – charakteryzuje pozycję króla i szlachty w Rzeczypospolitej – wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem – omawia narodziny ruchu egzekucyjnego – przedstawia główne założenia ideologii szlacheckiej w XVI w.		
3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce	– humanizm w Polsce – rozwój nauk ścisłych i medycznych – geografia i historiografia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *attyka*, *arkady*, *arrasy* – charakteryzuje postacie: Mikołaja Reja, Jana	– wyjaśnia znaczenie terminów: *genealogia*, *heraldyka* – charakteryzuje postacie: Łukasza Górnickiego,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sztuka epistolarna*, *polichromia* – charakteryzuje postacie: Filippa Buonaccorsi	– charakteryzuje postacie: Bernarda Wapowskiego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Santiego Gucci – charakteryzuje	– charakteryzuje postacie: Ludwika Decjusza, Andrzeja Krzyckiego, Jana Dantyszka, Klemensa Janickiego, Józefa Strusia, Wojciecha

	polska – myśl społeczna i polityczna – literatura polskiego renesansu – architektura i sztuka renesansowa w Polsce	Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej.	Marcina Kromera, Macieja z Miechowa, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce.	(Kallimacha), Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Bernarda Morando – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową – porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i	polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej geografii i historiografii epoki renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób Zamość realizował założenia miasta idealnego.	Oczko, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Reinholda Heidensteina, Wawrzyńca Goślickiego, Jana Michałowicza z Urzędowa, Stanisława Samostrzelnika – porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego.

				Stanisława Orzechowskiego.		
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	– wojny z państwem moskiewskim – stosunki z Habsburgami i polityka węgierska – polityka dynastyczna ostatnich Jagiellonów – wojny o Mołdawię i stosunki z państwem tureckim – zakończenie problemu krzyżackiego – hołd pruski i jego ocena – walka o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty – przyłączenie Mazowsza do Korony	– wyjaśnia znaczenie terminów: *hołd pruski*, *sekularyzacja* – zna daty: pokoju krakowskiego i hołdu pruskiego (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego, Zygmunta Augusta – omawia postanowienia pokoju krakowskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *zjazd w Wiedniu*, *flota kaperska* – zna daty: zjazdu w Wiedniu (1515 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.), wojny z zakonem krzyżackim (1519–1521 r.), I wojny północnej (1563–1570 r.), hołdu lennego Gotthardа Kettlera (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gotthardа Kettlera – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów	– wyjaśnia znaczenie terminów: *I wojna północna*, *dominium Maris Baltici*, *Komisja Morska* – zna daty: bitwy pod Orszą (1514 r.), powstania Komisji Morskiej (1568 r.), pokoju w Szczecinie (1570 r.), przeniesienia praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego – wskazuje na mapie ziemie przyłączone i utracone przez Polskę i Litwę w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *hospodar*, *obrona potoczna*, *Statuty Karnkowskiego* – zna daty: wyprawy na Mołdawię (1497 r.), bitwy pod Obertynem (1530 r.), *Statutów Karnkowskiego* (1570 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana III Srogiego, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności przyłączenia Mazowsza do Korony – wyjaśnia, dlaczego ostatni Jagiellonowie nie podjęli działań	– zna daty: rozejmu moskiewskiego (1503 r.), pokoju wieczystego z Turcją (1533 r.) – ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.

			– charakteryzuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty.	– omawia przyczyny, przebieg i skutki walk z Wielkim Księstwem Moskiewskim – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko–habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki.	na rzecz odzyskania Śląska.	
5. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	– początki reformacji w Polsce – bracia polscy i bracia czescy – próby zjednoczenia protestantów i walka o tolerancję – kontrreformacja w Polsce	– wyjaśnia znaczenie terminów: *arianie* (*bracia polscy*), *konfederacja warszawska* – zna datę konfederacji warszawskiej (1573 r.) – wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na	– wyjaśnia znaczenie terminów: *zbór*, *pacyfizm*, *bracia czescy*, *ugoda sandomierska*, *wolność religijna*, *unia brzeska*, *Kościół unicki* (*grekokatolicki*) – zna daty: ugody sandomierskiej (1570 r.), unii brzeskiej (1596 r.)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *antytrynitaryzm*, *Kościół narodowy*, *dysydenci*, *dyzunici* – zna daty: rozłamu wśród polskich kalwinistów (1562–1565 r.), sprowadzenia jezuitów do Polski (1564 r.), powołania Akademii Wileńskiej	– charakteryzuje postać Piotra z Goniądza – wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej.	– przedstawia i ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce.

	– Kościół prawosławny i unia brzeska	ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej.	– charakteryzuje postacie: Piotra Skargi, Jakuba Wujka – wskazuje na mapie tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy – omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej – omawia próby zjednoczenia protestantów polskich – omawia działalność jezuitów w Polsce – charakteryzuje przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej.	(1569 r.) – charakteryzuje postacie: Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Stanisława Hozjusza – wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce – przedstawia okoliczności powstania braci polskich – charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich – charakteryzuje realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce – wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty.		
6. Rzeczpospolita Obojga Narodów	– unia polsko-litewska w XV w.	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminów: *unia*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *unia*	– wyjaśnia znaczenie terminu: *II statut*	– zna daty: utworzenia

	– dwa państwa i jeden władca – przemiany na Litwie przed unią lubelską – unia lubelska i jej znaczenie – Rzeczpospolita Obojga Narodów – cechy charakterystyczne – Prusy Królewskie w XVI w.	*inkorporacja*, *unia lubelska*, *Rzeczpospolita Obojga Narodów* – zna datę unii lubelskiej (1569 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – przedstawia postanowienia unii lubelskiej.	*realna*, *bojarzy*, *polonizacja* – zna datę sejmu lubelskiego (1568–1569 r.) – charakteryzuje postacie: Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – wskazuje na mapie ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim – omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą – opisuje przebieg sejmu lubelskiego – przedstawia różnice między unią personalną a realną.	*krakowsko–wileńska*, *unia mielnicka* – zna daty: objęcia tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1446 r.), unii krakowsko–wileńskiej (1499 r.), unii mielnickiej (1501 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Radziwiłła Czarnego, Mikołaja Radziwiłła Rudego – omawia losy unii polsko-litewskiej w XV i XVI w. – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami	*litewski* – zna daty: rozdzielenia władzy w Polsce i na Litwie (1492 r.), II statutu litewskiego (1566 r.), zniesienia autonomii Prus Królewskich (1569 r.) – omawia i ocenia rządy Zygmunta Augusta na Litwie – charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie – omawia konsekwencje zmian wprowadzonych w Prusach Królewskich w II poł. XVI w.	odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564 r.), powołania sejmików ziemskich na Litwie (1566 r.) – ocenia, czy po przyłączeniu tych ziem do Korony pomiędzy obiema częściami Rzeczypospolitej panowała równowaga terytorialna, czy też jedna z nich przeważała – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej.

				ścisłego połączenia Polski i Litwy.		
7. Pierwsi władcy elekcyjni	– pierwsze bezkrólewie – pierwsza wolna elekcja; *Artykuły henrykowskie* i *pacta conventa* – krótkie rządy Henryka Walezego i drugie bezkrólewie – początki rządów Stefana Batorego – wojna z Gdańskiem – wojna z Moskwą – konflikt Stefana Batorego ze szlachtą	– wyjaśnia znaczenie terminów: *bezkrólewie*, *elekcja viritim*, *Artykuły henrykowskie* – zna daty: I wolnej elekcji (1573 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Walezego, Stefana Batorego – przedstawia zasady ustrojowe określone w *Artykułach henrykowskich.*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *konfederacja*, *interrex*, *sejm konwokacyjny*, *pacta conventa* – zna daty: sejmu konwokacyjnego (1573 r.), wojny z Rosją (1577–1582 r.) – charakteryzuje postać Jana Zamojskiego – wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu zawartego między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta – wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje – omawia przebieg	– wyjaśnia znaczenie terminów: *konfederacja kapturowa*, *sąd kapturowy*, *Trybunał Koronny*, *piechota wybraniecka*, *rozejm w Jamie Zapolskim* – zna daty: śmierci Zygmunta Augusta (1572 r.), ucieczki Henryka Walezego do Francji (1574 r.), elekcji Stefana Batorego (1575 r.), wojny Batorego z Gdańskiem (1576–1577 r.), reformy sądownictwa (1578 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba Uchańskiego, Anny Jagiellonki – wskazuje na mapie postanowienia terytorialne rozejmu	– zna daty: zniesienia *Statutów Karnkowskiego* (1585 r.), zajęcia Połocka (1579 r.), zdobycia Wielkich Łuków (1580 r.), zajęcia Pskowa (1581 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Sienickiego, Jana Firleja, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego – wskazuje na mapie zasięg zdobyczy terytorialnych państwa moskiewskiego w Inflantach do 1577 r. – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego	– charakteryzuje postacie: Maksymiliana II Habsburga, Fiodora – ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego.

			pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między *Artykułami henrykowskimi* a *pacta conventa* – charakteryzuje politykę wewnętrzną Stefana Batorego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją.	w Jamie Zapolskim – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona – charakteryzuje spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych.	– ocenia rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą.	
EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	– przemiany społeczne i konflikty religijne w Anglii – spór króla z parlamentem – początek rewolucji angielskiej – wojna domowa i powstanie republiki	– wyjaśnia znaczenie terminów: *chwalebna* (*sławetna*) *rewolucja*, *monarchia parlamentarna* – zna daty: wojny domowej (1642–1649 r.), chwalebnej rewolucji (1688 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *nowa szlachta* (*gentry*), *Armia Nowego Wzoru*, *lord protektor*, *Akt nawigacyjny*, *Habeas Corpus Act*, *Ustawa o prawach* – zna daty: powstania Armii Nowego Wzoru (1645 r.), ogłoszenia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *purytanizm*, *Petycja o prawo*, *Krótki Parlament*, *Długi Parlament*, *Wielka remonstracja*, *independenci*, *Parlament Kadłubowy*, *torysi*, *wigowie*, *Akt o następstwie tronu* – zna daty: Petycji	– wyjaśnia znaczenie terminów: *jedenastoletnia tyrania*, *lewellerzy*, *diggerzy*, *Akt tolerancyjny* – zna daty: zwołania Krótkiego Parlamentu (1640 r.), obrad Długiego Parlamentu (1640–1653 r.), powołania Parlamentu	– zna datę rozwiązania parlamentu przez Karola I Stuarta (1629 r.) – charakteryzuje i ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – omawia i ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji.

	– protektorat Olivera Cromwella – od restauracji do monarchii parlamentarnej	postać Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów.	republiki w Anglii (1649 r.), przyjęcia przez Cromwella tytułu lorda protektora (1653 r.), *Aktu nawigacyjnego* (1651 r.), *Habeas Corpus Act* (1679 r.), *Ustawy o prawach* (1689 r.) – charakteryzuje postać Wilhelma III Orańskiego – wskazuje na kraje, które weszły w skład republiki rządzonej przez Cromwella – omawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w. – przedstawia przyczyny i skutki sporu królów angielskich z parlamentem – wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji	o prawo (1628 r.), *Wielkiej remonstracji* (1641 r.), bitwy pod Naseby (1645 r.), ścięcia Karola I (1649 r.), restauracji Stuartów (1660 r.), *Aktu o następstwie tronu* (1701 r.) – charakteryzuje postać Karola I Stuarta – wskazuje na mapie rejony Anglii zdominowane przez zwolenników króla oraz zwolenników Parlamentu – charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty – omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim – wymienia ugrupowania polityczne mające wpływ na przebieg	Kadłubowego (1648 r.), *Aktu tolerancyjnego* (1689 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii Stuart – przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w. – charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim.	

			angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu.	rewolucji angielskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ *Habeas Corpus Act* i *Ustawy o prawach* na ustrój polityczny Anglii.		
2. Wojna trzydziestoletnia	– Rzesza Niemiecka na początku XVII w. – defenestracja praska – początek wojny trzydziestoletniej – działania wojenne w latach 1624–1635 – wojna europejska – francuski okres wojny	– wyjaśnia znaczenie terminu: *wojna trzydziestoletnia* – zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki, czy	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Unia Protestancka*, *Liga Katolicka*, *druga defenestracja praska*, *pokój westfalski* – zna daty: powstania Unii Protestanckiej (1608 r.), utworzenia Ligi Katolickiej (1609 r.), II defenestracji praskiej (1618 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.) – wskazuje na mapie	– zna daty: okresu czesko-palatynackiego (1618–1624), okresu duńskiego (1624–1629 r.), okresu szwedzkiego (1630–1635 r.), okresu francuskiego (1635–1648 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda II, Fryderyka V Wittelsbacha, Christiana IV, Albrechta von	– wyjaśnia znaczenie terminów: *list majestatyczny*, *edykt restytucyjny* – zna daty: listu majestatycznego (1609 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), edyktu restytucyjnego (1629 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka IV, Fryderyka V, Maksymiliana I, Rudolfa II, Macieja I	– zna daty: pokoju w Nikolsburgu (1622 r.), bitwy pod Dessau (1626 r.), pokoju w Lubece (1629 r.), pokoju w Pradze (1635 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), bitwy pod Lens (1648 r.) – charakteryzuje postacie: Ernsta von Mansfelda, Johana von Tilly'ego – ocenia skutki polityczne, gospodarcze,

	trzydziestoletnie j – armie okresu wojny trzydziestoletnie j – pokój westfalski i skutki wojny	ogólnoeuropejski.	najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej – podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – omawia postanowienia pokoju westfalskiego.	Wallensteina, Gustawa II Adolfa – wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim – wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je – przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski.	– opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojny trzydziestoletniej.	społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej.
3. Absolutyzm we Francji	– Ludwik XIII i kardynał Richelieu – rządy kardynała Mazarina	– wyjaśnia znaczenie terminów: *racja stanu*, *merkantylizm* – zna daty: początku rządów osobistych Ludwika XIV (1661	– wyjaśnia znaczenie terminów: *intendent*, *szlachta urzędnicza*, *fronda*, *Wysoka Rada*, *kolbertyzm*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna dewolucyjna*, *pokój w Akwizgranie*, *polityka réunionów*, – zna daty: wojny	– wyjaśnia znaczenie terminów: *edykt łaski*, *pokój pirenejski*, *Liga Augsburska*, *pokój w Rijswijk*	– przedstawia i ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji

	– władza absolutna Ludwika XIV – gospodarka podporządkowana państwu – polityka zagraniczna Ludwika XIV – armia Ludwika XIV	r.) – charakteryzuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV.	– zna daty: frondy parlamentarnej (1648–1649 r.), frondy książąt (1649–1653 r.), zniesienia *Edyktu nantejskiego* (1685 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XIII, Jules'a Mazarina, Jeana Baptisty Colberta – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – przedstawia przyczyny i skutki frondy – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej	dewolucyjnej (1667–1668 r.), pokoju w Akwizgranie (1668 r.), wojny francusko-holenderskiej (1672–1679 r.), wojny Francji z Ligą Augsburską (1686–1697 r.), pokoju w Rijswijk (1697 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka IV Burbona, Kondeusza – wskazuje na mapie zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy kardynała Mazarina – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich	– zna daty: edyktu łaski (1629 r.), pokoju pirenejskiego (1659 r.) – charakteryzuje postacie: Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki – charakteryzuje rządy Henryka IV Burbona – charakteryzuje i ocenia politykę zagraniczną Ludwika XIV – przedstawia innowacje w armii francuskiej i ich wpływ na sukcesy militarne Ludwika XIV.	– ocenia panowanie Ludwika XIV.

			we Francji.	postaw – omawia stosunki Francji z sąsiadami.		
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	– upadek potęgi Hiszpanii – polityka obronna Holandii; wojny angielsko-holenderskie – wzrost znaczenia Brandenburgii – potęga i ekspansja Szwecji – Węgry i ekspansja turecka w Europie	– zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią.	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Święta Liga* – zna daty: unii personalnej Brandenburgii i Prus Książęcych (1618 r.), zawarcia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Kara Mustafy – wskazuje na mapie obszary utracone przez Turcję w wyniku pokoju w Karłowicach – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy – charakteryzuje politykę wewnętrzną	– wyjaśnia znaczenie terminów: *moryskowie*, *junkrzy*, *Święta Liga* – zna daty: zajęcia przez Brandenburgię Pomorza Zachodniego (1648 r.), traktatów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma, Karola IX Sudermańskiego, Karola X Gustawa, Gustawa II Adolfa – wskazuje na mapie zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w	– zna daty: wojen angielsko–holenderskich (1652–1654 r., 1665 r., 1672–1674 r.), antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postacie: Wilhelma III Orańskiego, Karol XI, Karola Lotaryńskiego – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię – omawia wpływ rywalizacji o rynki europejskie i światowe na politykę międzynarodową – opisuje politykę kolonialną Fryderyka Wilhelma	– zna daty: powstań w Katalonii i Portugalii (1640 r.), uznania przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668 r.), bitwy pod Linköping (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa III, Filipa IV, Gaspara de Guzmana, Jana IV Braganzy, Krystyny Wazy, Axela Oxenstierny, Jerzego II Rakoczego, Imre Thököly'ego – ocenia sytuację polityczną na wschodzie Europy w XVII w. – ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do których doszło w XVII w.

			Fryderyka Wilhelma – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi.	XVII w. – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego.	– charakteryzuje proces budowania imperium szwedzkiego.	
5. Kultura baroku	– od renesansu do baroku – sztuka i architektura baroku – malarstwo barokowe – nauka i filozofia epoki baroku – teatr, literatura i muzyka	– wyjaśnia znaczenie terminów: *barok*, *realizm* – zna czas trwania baroku (k. XVI – poł. XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Moliera, Jana Sebastiana Bacha – wymienia cechy	– wyjaśnia znaczenie terminów: *barok dworski*, *racjonalizm*, *empiryzm*, *klasycyzm*, *rokoko*, *opera* – charakteryzuje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *manieryzm*, *libertynizm*, *jansenizm*, *teatr ludowy*, *powieść łotrzykowska* – charakteryzuje postacie: El Greca, Diega Velázqueza, Johannesa Keplera, Blaise'a Pascala, Antonia Vivaldiego	– zna datę założenia Royal Society w Londynie (1660 r.) – charakteryzuje postacie: Francesca Borrominiego, Antoona van Dycka, Jana Brueghel młodszego, Jeana Baptisty Racine'a, Jeana de La Fontaine'a, Miguela de Cervantesa,	– charakteryzuje postacie: św. Jana od Krzyża, św. Teresy z Ávila, Kornela Jansena, Lopego de Vegi, Pierre'a Corneille'a, Claudia Monteverdiego – ocenia, które rozwiązania w architekturze barokowej mogły

		charakterystyczne sztuki baroku.	Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona – wyjaśnia interpretację terminu *barok* – przedstawia wpływ kontrreformacji na narodziny epoki baroku – omawia cechy charakterystyczne architektury baroku – wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku – omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku – wymienia największych twórców epoki baroku oraz ich najwybitniejsze dzieła.	– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową – wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego – omawia wpływ manieryzmu na narodziny epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne barokowego malarstwa – przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku – omawia tematykę podejmowaną przez artystów w utworach	Georga Friedricha Haendla – wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia” – omawia różnice między rokokiem a barokiem – przedstawia związki między ideologią absolutyzmu a sztuką i architekturą baroku – omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce.	robić szczególne wrażenie na wiernych.

				barokowych.		
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ W XVII WIEKU						
1. Początki rządów Zygmunta III Wazy	– podwójna elekcja – Zygmunt III Waza na tronie polskim – król i hetman – relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – walka o szwedzki tron i wojna ze Szwecją – rokosz Zebrzydowskiego – wojna w Inflantach i Prusach	– wyjaśnia znaczenie terminu: *husaria* – zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), bitwy pod Oliwą (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminu: *rokosz* – zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1600–1611 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1617–1622 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1625–1629 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), rozejmu w Sztumskiej Wsi (1635 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Szwecji – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *popularyści*, *sejm inkwizycyjny*, *regaliści*, *rozejm w Starym Targu* (*Altmarku*), *rozejm w Sztumskiej Wsi* – zna daty: elekcji Zygmunta III Wazy (1587 r.), sejmu inkwizycyjnego (1592 r.), bitwy pod Białym Kamieniem (1604 r.), rokoszu Zebrzydowskiego (1606–1608 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana Habsburga, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej	– zna daty: bitwy pod Byczyną (1588 r.), przejęcia tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592 r.), inkorporacji szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), bitwy pod Gniewem (1626), bitwy pod Tczewem i Hamersztynem (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Ernesta Habsburga, Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna – przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem – przedstawia etapy walki Zygmunta III	– zna daty: bitwy pod Linköping (1598 r.), detronizacji Zygmunta III Wazy przez szwedzki Riksdag (1599 r.) – ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej.

			– omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych.	– opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej.	Wazy o tron Szwecji i jej skutki.	
2. Walka o koronę carów	– kryzys państwa rosyjskiego w II połowie XVI i na początku XVII w. – dymitriady i ich skutki – początek wojny z Moskwą i walki o koronę carów – wojna smoleńska	– wyjaśnia znaczenie terminu: *dymitriady* – zna datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.) – charakteryzuje postać Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rozejm w Dywilinie*, *pokój w Polanowie* – zna daty: I dymitriady (1604–1605 r.), wyprawy Dymitra II Samozwańca (1607–1610 r.), wojny polsko– rosyjskiej (1609–1618 r.), wybrania Michała Romanowa na cara Rosji (1613 r.), rozejmu w Dywilinie (1618 r.), wojny	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Smuta*, *lisowczycy* – zna daty: Wielkiej Smuty (1598–1613 r.), powstania Wasyla Szujskiego (1606 r.), zdobycia Moskwy przez Polaków (1610 r.), rządów polskich na Kremlu (1610–1612 r.), oblężenia Smoleńska (1633–1634 r.) – charakteryzuje postacie: Dymitra I	– zna datę antypolskiego powstania Minina i Pożarskiego (1611 r.) – charakteryzuje postacie: Fiodora, Jerzego Mniszcha, Kuźmy Minina, Dymitra Pożarskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do tronu moskiewskiego	– zna datę rosyjsko-szwedzkiego traktatu w Stołbowie (1617 r.) – charakteryzuje postać Michała Szeina – ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą.

			smoleńskiej (1632–1634 r.), pokoju w Polanowie (1634 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie ziemie, jakie zdobyła Rzeczpospolita w wyniku rozejmu w Dywilinie i pokoju w Polanowie – omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą.	Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Aleksandra Józefa Lisowskiego – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim – charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki – charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan – wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji.	– wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy.	
3. Kozaczyzna i konflikty z Turcją	– Turcja i księstwa naddunajskie – najazdy tatarskie na Rzeczpospolitą	– zna daty: bitwy pod Cecorą (1620 r.), bitwy pod Chocimiem (1621 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny z	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kozaczyzna*, *Dzikie Pola* (*Zaporoże*, *Niż*), *ataman*, *pokój w Chocimiu*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *pokój hetmański*, *Sicz*, *tabor*, *rejestr*, *czambuł* – zna daty: wyprawy	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kondominium*, *traktat w Buszy*, – zna daty: układu w Chocimiu (1612 r.),	– zna daty: bitwy pod Bukowem (1600), bitew pod Sasowym Rogiem (1612 r., 1633 r.) – charakteryzuje

	ich skutki – polskie wyprawy na Mołdawię – narodziny Kozaczyzny – rejestr i pierwsze powstania kozackie – wojna z Turcją: klęska pod Cecorą i oblężenie Chocimia – plany kolejnej wojny z Turcją i ich konsekwencje	Turcją (1620–1621 r.).	– zna daty: pokoju w Chocimiu (1621 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w. – charakteryzuje organizację wewnętrzną Kozaczyzny – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w. – omawia przebieg wojny z Turcją	Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595 r.) – charakteryzuje postacie: Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii – omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w. – omawia geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki – charakteryzuje	traktatu w Buszy (1617 r.), powstania Kosińskiego (1591–1593 r.), powstania Nalewajki (1595–1596 r.) – charakteryzuje postacie: Jeremiego Mohyły, Szymona Mohyły, Krzysztofa Kosińskiego, Semena Nalewajki, Mehmeda Abazy – omawia relacje między Rzecząpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.	postacie: Michała Walecznego, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego – ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków.

			(1620–1621 r.) – omawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.	okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej.		
4. Powstanie Chmielnickiego	– problem kozacki w I poł. XVII w. – wojsko zaporoskie i jego militarne znaczenie – przyczyny powstania Chmielnickiego – wybuch powstania na Ukrainie – walki w latach 1649–1653 – Moskwa i Kozacy	– wyjaśnia znaczenie terminu: *wojsko zaporoskie* – zna daty: powstania Chmielnickiego (1648–1655 r.) – charakteryzuje postacie: Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę – charakteryzuje przyczyny powstania Chmielnickiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *układ w Perejasławiu*, *unia w Hadziaczu*, *księstwo ruskie*, *rozejm w Andruszowie* – zna daty: bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648 r.), obrony Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), układu w Perejasławiu (1654 r.), unii w Hadziaczu (1658 r.), rozejmu w Andruszowie (1667 r.) – charakteryzuje postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego, Iwana Wyhowskiego – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ukraińscy królewięta*, *ugoda zborowska*, *ugoda w Białej Cerkwi* – zna daty: ugody zborowskiej (1649 r.), ugody w Białej Cerkwi (1651 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), bitwy pod Żwańcem (1653 r.), bitwy pod Ochmatowem (1655 r.), bitew pod Połonką i Cudnowem (1660 r.) – charakteryzuje postacie: Tuhaj-beja, Janusza Radziwiłła – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie – wyjaśnia, dlaczego	– zna daty: powstania Pawluka (1637 r.), powstania Kostki-Napierskiego (1651 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła Pawluka, Mikołaja Potockiego, Stefana Potockiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela, Aleksandra Kostki-Napierskiego, Marcina Kalinowskiego – przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i	– zna daty: powstania Sulimy (1635 r.), powstania Ostrianicy i Huni (1638 r.), bitwy pod Szepielewiczami (1654 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana Sulimy, Jurija Chmielnickiego – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla

			obszary objęte powstaniem Chmielnickiego, ziemie przyłączone do Rosji po rozejmie w Andruszowie – omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego – omawia przebieg działań militarnych przeciwko Kozakom po elekcji Jana Kazimierza Wazy – przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu.	Kozacy sprzymierzyli się z Rosją – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę.	XVII w.	stosunków polsko-kozackich.
5. Potop szwedzki	– przyczyny najazdu szwedzkiego – początek potopu szwedzkiego – wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej – zmiana sytuacji międzynarodowej	– wyjaśnia znaczenie terminu: *potop szwedzki* – zna daty: potopu szwedzkiego (1655–1660 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.) – charakteryzuje postać Jana Kazimierza Wazy – omawia przyczyny najazdu szwedzkiego	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna podjazdowa*, *traktat w Radnot*, *układy welawsko-bydgoskie*, *pokój oliwski* – zna daty: obrony Jasnej Góry (1655 r.), klęski pod Gołębiem (1656 r.), bitwy pod Warką	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dominium Maris Baltici, regimentarz*, *śluby lwowskie* – zna daty: kapitulacji pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), konfederacji w Tyszowcach i Łańcucie (1655 r.),	– wyjaśnia znaczenie terminu: *traktat wileński* – zna daty: układu szwedzko-brandenburskiego (1656 r.), rozejmu w Niemieży (1656 r.) – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola	– przedstawia i ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej – ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.

	Rzeczypospolitej – traktat rozbiorowy w Radnot i jego konsekwencje – koniec wojny i pokój w Oliwie – zmiany w polskiej armii – prześladowania protestantów	– przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego.	(1656 r.), traktatu w Radnot (1656 r.), układów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Augustyna Kordeckiego – charakteryzuje działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.	ślubów lwowskich Jana Kazimierza (1656 r.), bitwy pod Prostkami (1656 r.), wygnania arian z Polski (1658 r.) – charakteryzuje postacie: Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Wincentego Gosiewskiego – wskazuje na mapie główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – przedstawia przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie	Grudzińskiego, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego – przedstawia zmiany w polskie armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie.	

				były tego skutki.		
6. Wojna domowa i król „Piast”	– Rzeczpospolita po potopie szwedzkim – plany reform Jana Kazimierza i problem następstwa tronu – rokosz Lubomirskiego – elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego – konflikt króla z malkontentami – początek konfliktu z Turcją	– wyjaśnia znaczenie terminu: *liberum veto, pokój w Buczaczu* – zna daty: pierwszego *liberum veto* (1652 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją.	– zna daty: abdykacji Jana Kazimierza (1668 r.), elekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669 r.), wojny z Turcją (1672 r.) – charakteryzuje postać Władysława Sicińskiego – wskazuje na mapie zmiany terytorialne po traktacie w Buczaczu – przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Związek Święcony*, *Związek Pobożny*, *malkontenci* – zna daty: rokoszu Lubomirskiego (1665–1666 r.), zawarcia Związku Świętego (1661 r.) i Pobożnego (1662 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.), zdobycia Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z	– zna daty: bitew pod Bracławiem i Kalnikiem (1671 r.), konfederacji pod Szczebrzeszynem (1673 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Karola Lotaryńskiego – omawia wpływ konfliktu króla Jana Kazimierza z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa – przedstawia konflikt króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego ze stronnictwem profrancuskim – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej.	– zna datę buntu Piotra Doroszenki (1671 r.) – charakteryzuje postać Piotra Doroszenki – ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza.

				Jerzym Sebastianem Lubomirskim.		
7. Rządy Jana III Sobieskiego	– elekcja Jana III Sobieskiego – wojna z Turcją; pokój w Żurawnie – polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego – zmiany sojuszów i ich konsekwencje – bitwa pod Wiedniem i jej znaczenie – zakończenie walk z Turcją – ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego	– wyjaśnia znaczenie terminu: *odsiecz wiedeńska* – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Święta Liga*, *pokój Grzymułtowskiego*, *pokój w Karłowicach* – zna daty: bitwy pod Chocimiem (1673 r.), elekcji Jana III Sobieskiego (1674 r.), wojny z Turcją (1674–1676 r.), bitwy pod Parkanami (1683 r.), utworzenia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju Grzymułtowskiego (1686 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy, Marii Kazimiery – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz	– wyjaśnia znaczenie terminu: *wielki wezyr* – zna daty: bitwy pod Żurawnem (1676 r.), rozejmu w Żurawnie (1676 r.) – charakteryzuje postać Karola Lotaryńskiego – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz cesarstwa i Wenecji w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – omawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – charakteryzuje skutki przejścia Sobieskiego do obozu	– zna daty: oblężenia Trembowli (1676 r.), traktatu w Jaworowie (1675 r.), sojuszu polsko-habsburskiego (1683 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Ludwika Burbona (Wielkiego Kondeusza), Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III	– zna datę antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postać Imre Thököly'ego – ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi.

			Rzeczypospolitej w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny z Turcją (1674–1676 r.) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem.	prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej.	Sobieskiego.	
8. Kryzys Rzeczypospolitej	– zniszczenia wojenne – społeczne skutki wojen – wzrost roli magnaterii – przemiany ustrojowe i polska skarbowość – sytuacja wyznaniowa w XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminu: *oligarchia magnacka* – charakteryzuje przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *latyfundia magnackie*, *klientela magnacka* – omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w. – charakteryzuje społeczne skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w drugiej połowie XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *przymus propinacyjny*, *rządy sejmikowe*, *podatek podymny*, *podatek pogłówny*, *kwarta*, *łanowe*, *hiberna*, *apostazja* – przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej – omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów	– wyjaśnia znaczenie terminu: *egzulanci* – omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa – omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i	– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej.

			– omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej.	– wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe – charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	dyzunitami – opisuje relacje między wyznaniami na ziemiach Rzeczypospolitej.	
9. Barok i sarmatyzm	– początki baroku w Polsce – architektura barokowa w Polsce – rzeźba i malarstwo – kultura barokowa na dworach magnackich – literatura barokowa – nauka i oświata w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej – sarmatyzm i jego cechy charakterystyczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sarmatyzm*, *złota wolność szlachecka*, *przedmurze chrześcijaństwa* – zna czas trwania baroku w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ksenofobia*, *orientalizacja* – charakteryzuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku – omawia cechy charakterystyczne barokowej architektury sakralnej w Polsce – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki	– wyjaśnia znaczenie terminów: *przedstawienia funeralne*, *silva rerum*, *makaronizmy*, *szlachcic-sybaryta* – charakteryzuje postacie: Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Stanisława Herakliusza Lubomirskiego – przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – omawia osiągnięcia literatury	– charakteryzuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Daniela Naborowskiego, Samuela Twardowskiego, Wacława Potockiego, Jana Brożka – przedstawia wpływ wielkich wojen XVII w. na rozwój kultury i sztuki epoki baroku – przedstawia rozwój nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich	– charakteryzuje postacie: Giovanniego Trevano, Matteo Castellego, Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Anny Stanisławskiej, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Jana Szczęsnego Herburta, Kaspra Niesieckiego – charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.

			baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.	polskiego baroku – opisuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa polskiego baroku – przedstawia genezę ideologii sarmackiej – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej.	szkołach XVII w.	
OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE						
1. Gospodarka i społeczeństwo w XVIII wieku	– eksplozja demograficzna w Europie – rewolucja agrarna – rewolucja przemysłowa w Anglii – skutki społeczne i gospodarcze rewolucji przemysłowej – nowe koncepcje ekonomiczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: *eksplozja demograficzna*, *rewolucja przemysłowa* – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *płodozmian intensywny*, *rewolucja agrarna*, *maszyna parowa*, *klasa robotnicza*, *liberalizm gospodarczy*, *wolny rynek*, *wolna konkurencja*, *gospodarka wolnorynkowa* – zna datę skonstruowania maszyny parowej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *fizjokratyzm*, *leseferyzm* – charakteryzuje postać François Quesnaya – omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i	– charakteryzuje postacie: Edwarda Jennera, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową.	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej.

			(1769 r.) – charakteryzuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha – wskazuje na mapie najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej – charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.	jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle włókienniczym – opisuje przemiany w hutnictwie i metalurgii – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.		
2. Oświecenie	– wiek XVIII – stulecie rozumu – filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *oświecenie*, *trójpodział władzy*, *umowa społeczna* – zna czas trwania	– wyjaśnia znaczenie terminów: *prawa naturalne*, *encyklopedyści*, *krytycyzm*, *sentymentalizm*,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *koncepcja wolności*, *deizm*, *ateizm*, *teoria poznania*, *szkoły specjalistyczne*,	– charakteryzuje postacie: Antoine'a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Jamesa Cooka,	– charakteryzuje postać Laurence'a Sterne'a – ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-

	– *Wielka encyklopedia francuska* i jej znaczenie – rozwój nauki – rozwój edukacji i ośrodków naukowych – literatura oświeceniowa – rokoko i klasycyzm	oświecenia (XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Karola Monteskiusza, Jeana-Jacques'a Rousseau – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej.	*klasycyzm* – charakteryzuje postacie: Johna Locke'a, Woltera, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – wskazuje na mapie państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – przedstawia genezę oświecenia – omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała *Wielka encyklopedia francuska* – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – omawia główne kierunki w rozwoju	*akademie naukowe*, *salony kulturalne*, *loże masońskie*, *rokoko*, *teatr narodowy* – zna datę rozwiązania zakonu jezuitów (1773 r.) – charakteryzuje postacie: Benjamina Franklina, braci Montgolfier – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – charakteryzuje wiodące kierunki filozoficzne oświecenia – na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne – wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w XVIII w. salony kulturalne	Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Jacques'a Louisa Davida, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych.	politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne.

			literatury oświeceniowej – przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu.	– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w. loże masońskie – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia.		
3. Budowa imperium rosyjskiego	– Rosja a Europa w XVII w. – początki rządów Piotra I – reformy Piotra I – wielka wojna północna i jej następstwa – walka o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – rządy Katarzyny II – powstanie rosyjskiego mocarstwa	– wyjaśnia znaczenie terminu: *absolutyzm* – charakteryzuje postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej – charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Senat Rządzący*, *gubernia*, *wielka wojna północna*, *pokój w Nystad*, *wojna siedmioletnia* – zna daty: wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), pokoju w Nystad (1721 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – wskazuje na mapie obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – przedstawia reformy obyczajowe Piotra I	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wielkie poselstwo*, *tabela rang*, *przymus szkolny*, *imperator Wszechrosji*, *Rada Cesarska* – wyjaśnia przyczyny wysłania wielkiego poselstwa (1697 r.), ustanowienia Senatu Rządzącego (1711 r.), bitwy pod Narwą (1700 r.), bitwy pod Połtawą (1709 r.), przyjęcia przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII,	– wyjaśnia uwarunkowania zmiany wizerunku Rosji w XVII w. – przedstawia reformy w wojsku rosyjskim – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji.	– porównuje i ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II.

			– omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II.	Elżbiety I, Fryderyka II – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim.		
4. Absolutyzm oświecony w Prusach i w Austrii	– absolutyzm oświecony – budowa potęgi Prus – absolutyzm oświecony Fryderyka II – Austria w czasie wielkich wojen – wojna siedmioletnia – reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii	– wyjaśnia znaczenie terminu: *absolutyzm oświecony* – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma I, Józefa II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *laicyzacja*, *wojny śląskie*, *wojna siedmioletnia* (*III wojna śląska*), *państwo policyjne*, *józefinizm* – zna daty: koronacji Fryderyka I (1701 r.), wojen śląskich (1740–1742 r.; 1744–1745 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka I, Marii Teresy	– wyjaśnia znaczenie terminów: „*król-filozof*”, „*pierwszy sługa państwa*”, *sankcja pragmatyczna*, *Rada Państwa*, *patent tolerancyjny* – zna daty: sankcji pragmatycznej (1713 r.), pokoju w Hubertusburgu (1763 r.), patentu tolerancyjnego (1781 r.), reform chłopskich Józefa II (1781–1785 r.) – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna o sukcesję hiszpańską*, *wojna o sukcesję austriacką*, *odwrócenie przymierzy* – zna daty: wprowadzenia obowiązku szkolnego w Prusach (1763 r.), wojny o sukcesję hiszpańską (1701–1714 r.), wojny o sukcesję austriacką (1740–1748 r.) – charakteryzuje	– ocenia panowanie Fryderyka II oraz Józefa II jako władców oświeconych.

			– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – opisuje reformy wewnętrzne Józefa II – przedstawia przyczyny i skutki wojny siedmioletniej.	obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w., granice państwa habsburskiego w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Maria Teresa objęła tron Austrii – omawia reformy wewnętrzne Marii Teresy.	postacie: Fryderyka II, Filipa V Burbona, Karola VI – przedstawia zmiany w relacjach austriacko-pruskich w I poł. XVIII w. – porównuje reformy w Prusach i Austrii w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rolę Prus i Austrii w konfliktach zbrojnych w Europie w latach 1700−1763.	
5. Rzeczpospolita w pierwszej połowie XVIII wieku	– pierwsze lata unii polsko-saskiej – Rzeczpospolita w czasie wojny północnej – ostatnie lata rządów Augusta II	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Familia*, *Collegium Nobilium* – zna datę założenia Collegium Nobilium (1740 r.) – charakteryzuje postacie: Augusta II Mocnego,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sejm niemy*, *wojna o sukcesję polską*, *pijarzy* – zna daty: elekcji Augusta II Mocnego (1696 r.), wielkiej wojny północnej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *republikanie*, *sejm pacyfikacyjny*, *fakcje magnackie* – zna daty: elekcji Stanisława Leszczyńskiego (1704 r.),	– zna daty: bitwy pod Kliszowem (1702 r.), konfederacji w Warszawie (1704 r.), zamieszek religijnych w Toruniu (1724 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka	– ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.

	– wojna o sukcesję polską – polityczna anarchia i próby reform w czasach Augusta III – reformy oświaty i ożywienie gospodarcze w Polsce	Stanisława Konarskiego – omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II i Augusta III.	(1700–1721 r.), sejmu niemego (1717 r.), wojny o sukcesję polską (1733–1736 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III – wskazuje na mapie terytorium Saksonii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej – przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną – opisuje przebieg i skutki wojny o sukcesję polską – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.	konfederacji sandomierskiej (1704 r.), konfederacji tarnogrodzkiej (1715 r.), konfederacji w Dzikowie (1734 r.), sejmu pacyfikacyjnego (1736 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII, Piotra I – wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym – przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich	Brühla, Jerzego Mniszcha – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą.	

				zwolennikami – charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III.		
6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta	– elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego i pierwsze reformy – sprawa dysydentów i prawa kardynalne – konfederacja barska – przyczyny, przebieg, skutki i ocena – I rozbiór Polski – sejm rozbiorowy i	– wyjaśnia znaczenie terminów: *konfederacja barska*, *Komisja Edukacji Narodowej* – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), powołania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Augusta	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Szkoła Rycerska*, *prawa kardynalne*, *walka partyzancka*, *Rada Nieustająca* – zna daty: założenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), uchwalenia praw kardynalnych (1768 r.), sejmu rozbiorowego (1773–1775 r.), powołania Rady Nieustającej (1775 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sejm repninowski*, *generalność* – zna daty: sejmu konwokacyjnego (1764 r.), sejmu repninowskiego (1797–1798 r.), powołania generalności (1769 r.) – charakteryzuje postacie: Kajetana Sołtyka, Mikołaja Repnina – przedstawia reformy sejmu	– wyjaśnia znaczenie terminów: *koliszczyzna*, *zasada równowagi sił* – charakteryzuje postacie: Michała Fryderyka Czartoryskiego, Wacława Rzewuskiego, Karola Radziwiłła, Adama Ponińskiego – wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w	– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego.

	jego reformy	Poniatowskiego – wskazuje na mapie obszary utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Austrii, Rosji i Prus w 1772 r. – przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej.	postacie: Katarzyny II, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana – omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego – wyjaśnia wpływ praw kardynalnych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej – przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r. – omawia decyzje sejmu rozbiorowego.	konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia przebieg konfederacji barskiej – omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski.	1767 r.	
7. Oświecenie w Rzeczypospolitej	– początki oświecenia w Polsce – mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego – architektura i sztuka polskiego oświecenia	– wyjaśnia znaczenie terminu: *oświecenie stanisławowskie* – zna czas oświecenia w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.) oraz datę powstania Collegium Nobilium (1740 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *obiady czwartkowe*, *Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych* – charakteryzuje postacie: Ignacego Krasickiego, Hugona Kołłątaja – omawia rolę	– zna datę założenia Biblioteki Załuskich (1747 r.) – charakteryzuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana	– charakteryzuje postacie: Franciszka Bohomolca, Adama Naruszewicza, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Izabeli Czartoryskiej, Jana i	– charakteryzuje postacie: Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Samuela

	– literatura oświeceniowa – edukacja i nauka	postać Stanisława Konarskiego – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu.	mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia – charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w. i ocenia ich znaczenie.	Ursyna Niemcewicza, Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego – przedstawia początki oświecenia w Polsce – na wybranych przykładach wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej.	Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta–Odlanickiego, – omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia.	Chróścikowskiego, Krzysztofa Kluka – ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce.
ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU						
1. Rewolucja amerykańska	– kolonizacja Ameryki Północnej – konflikt między osadnikami a metropolią – wojna o niepodległość – ustrój Stanów Zjednoczonych	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Deklaracja niepodległości*, *państwo federacyjne* – zna daty: *Deklaracji niepodległości* (4 VII 1776 r.), konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787 r.) – charakteryzuje postać Jerzego	– wyjaśnia znaczenie terminów: *metropolia*, „*bostońskie picie herbaty*”, *pokój w Wersalu*, *konstytucja Stanów Zjednoczonych*, *Kongres*, *Izba Reprezentantów*, *Senat*, *prezydent*, *Karta Praw*, *republikanie*, *demokraci*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *opłaty stemplowe*, *ustawa o herbacie*, *Armia Kontynentalna*, *procedura impeachmentu*, *Sąd Najwyższy* – zna daty: uchwały o tzw. ustawach stemplowych (1765 r.), ustawy o herbacie (1773 r.), bitwy pod Lexington	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Synowie Wolności*, *federaliści*, *separatyści* – zna daty: przybycia tzw. ojców pielgrzymów do Ameryki Pn. (1620 r.), zajęcia posiadłości francuskich w Ameryce Pn. przez Anglików (1756–1763 r.), I Kongresu	– zna datę bitwy pod Bunker Hill (1775 r.) – charakteryzuje postać Wilhelma von Steubena – ocenia działalność Synów Wolności.

		Waszyngtona – wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii – omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.	– zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783 r.), pokoju w Wersalu (1783 r.), Karty Praw (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina – wskazuje na mapie zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w. – charakteryzuje rozwój osadnictwa angielskiego w Ameryce Pn. – przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez	(1775 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.) – charakteryzuje postać Thomasa Jeffersona – wskazuje na mapie obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej – omawia podział kolonialny Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w. – omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn. – przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią – omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich – na wybranych przykładach	Kontynentalnego (1774 r.), II Kongresu Kontynentalnego (1775 r.) – charakteryzuje postacie: Jerzego III, Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a – przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie – opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn. – porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi – przedstawia spory o ustrój Stanów Zjednoczonych.	

			kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości – charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji 1787 r. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw.	przedstawia udział Europejczyków w wojnie o niepodległość kolonii angielskich.		
2. Wybuch rewolucji we Francji	– Francja Ludwika XVI – Stany Generalne i ich rola – rewolucja ludowa – zmiana ustroju we Francji – wprowadzenie monarchii konstytucyjnej – rewolucja burżuazyjna	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Deklaracja praw człowieka i obywatela*, *monarchia konstytucyjna*, *Wielka Rewolucja Francuska* – zna daty: Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789–1791 r.), *Deklaracji praw człowieka i obywatela* (VIII 1789 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *stan trzeci*, *Stany Generalne*, *Zgromadzenie Narodowe*, *Zgromadzenie Konstytucyjne* (*Konstytuanta*), *jakobini*, *kordelierzy*, *Zgromadzenie Prawodawcze* (*Legislatywa*) – zna daty: powstania Zgromadzenia Konstytucyjnego	– wyjaśnia znaczenie terminów: *burżuazja*, *drobnomieszczaństwo*, *Gwardia Narodowa*, *wielka trwoga*, *cenzus majątkowy*, *rewolucja burżuazyjna* – zna daty: zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), ucieczki Ludwika XVI z Paryża (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika	– wyjaśnia znaczenie terminu: *gwardia mieszczańska* – omawia i ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w *Deklaracji praw człowieka i obywatela.*	– ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

		postać Ludwika XVI – przedstawia cele i zasady zawarte w *Deklaracji praw człowieka i obywatela*.	(1789 r.), szturmu na Bastylię (14 VII 1789 r.), uchwalenia konstytucji (IX 1791 r.) – charakteryzuje postacie: Maximiliena de Robespierre'a, Georges'a Dantona, Jean-Paula Marata – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XVI – omawia skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego – charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym.	XV, Marii Antoniny, Emmanuela Josepha Sieyèsa, Marie Josepha de la Fayette'a – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV – przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego – przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe – omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r. – opisuje symbole rewolucji francuskiej – omawia zasady ustroju Francji określone w		

				konstytucji z 1791 r.		
3. Republika Francuska	– proklamowanie republiki francuskiej – wojna w obronie republiki – dyktatura jakobinów – przewrót termidoriański i rządy dyrektoriatu – znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dyktatura jakobinów*, *wielki terror* – zna daty: dyktatury jakobinów (1793–1794 r.), wielkiego terroru (1793–1794 r.) – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Konwent Narodowy*, *Marsylianka*, *rojaliści*, *przewrót termidoriański*, *dyrektoriat* – zna daty: zwołania Konwentu (1792 r.), ogłoszenia republiki francuskiej (IX 1792 r.), stracenia Ludwika XVII (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (VII 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Georges'a Dantona, Jean-Paula Marata, Maximiliena de Robespierre'a – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *powstanie w Wandei*, *Komitet Ocalenia Publicznego*, *Trybunał Rewolucyjny* – zna daty: wypowiedzenia wojny Austrii (1792 r.), bitwy pod Valmy (1792 r.), powstania w Wandei (1793–1794 r.), powołania Konwentu Ocalenia Publicznego (1793 r.), konstytucji jakobińskiej (1793 r.), konstytucji roku III (1795 r.) – wskazuje na mapie Wandeę – omawia przebieg i skutki wojny rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie	– charakteryzuje postacie: Józefa II, Leopolda II – przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia podział polityczny Legislatywy – przedstawia reakcję Europy na stracenie Ludwika XVI – przedstawia reakcję Francuzów na stracenie Ludwika XVI.	– porównuje rządy burżuazji (1789–1792 r.), jakobinów (1793–1794 r.) i dyrektoriatu (1794–1799 r.) – ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

			okoliczności upadku dyktatury jakobinów – charakteryzuje rządy dyrektoriatu.	rewolucji.		
4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	– sytuacja polityczna Rzeczypospolitej po I rozbiorze – zwołanie Sejmu Wielkiego – reformy Sejmu Wielkiego – Konstytucja 3 maja – wojna w obronie suwerenności – II rozbiór Polski	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Ustawa rządowa* (*Konstytucja 3 maja), monarchia konstytucyjna*, *konfederacja targowicka* – zna daty: Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), Konstytucji 3 maja (1791 r.), konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku II rozbioru przez Prusy i Rosję – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Sejm Wielki* (*Sejm Czteroletni*), *„czarna procesja*”, *Ustawa o sejmikach*, *Prawo o miastach*, *Straż Praw*, *wojna w bronie Konstytucji 3 maja* – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), *Ustawy o sejmikach* (III 1791 r.), *Prawa o miastach* (IV 1791 r.), wojny w obronie suwerenności (1791–1792 r.), sejmu rozbiorowego (1793 r.) – charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Hugona Kołłątaja, Franciszka Ksawerego Branickiego,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *stronnictwo patriotyczne*, *stronnictwo dworskie*, *stronnictwo hetmańskie*, *ofiara 10 grosza* – zna datę bitwy pod Zieleńcami (VI 1792 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Jana Dekerta, Stanisława Staszica – omawia działania opozycji szlacheckiej na rzecz	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Kodeks Zamojskiego*, *jurydyki*, *plenipotenci* – zna datę spotkania w Kaniowie (1787 r.) – charakteryzuje postać Andrzeja Zamojskiego – wyjaśnia, jakie zmiany w prawie wprowadzał *Kodeks Zamojskiego* – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na plany przeprowadzenia reform wewnętrznych w Rzeczypospolitej – przedstawia reakcję Rosji i Prus na dzieło Sejmu Wielkiego.	– ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej na reformy Sejmu Wielkiego.

		wprowadzone Konstytucją 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy i jej skutki.	Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki – przedstawia stronnictwa polityczne Sejmu Wielkiego i ich programy – wymienia reformy Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja.	wzmocnienia wewnętrznego państwa – omawia sytuację międzynarodową w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wyjaśnia przyczyny zorganizowania „czarnej procesji” i jej skutki polityczne – omawia postanowienia *Ustawy o sejmikach* i *Prawa o miastach* – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia i ocenia decyzje sejmu rozbiorowego.		
5. Upadek polskiej państwowości	– Polska po II rozbiorze – wybuch	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ogólnonarodowe*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *emigracja*, *akt*	– wyjaśnia pojęcie: *rzeź Pragi* – zna daty: wybuchu	– zna daty: samosądów w Warszawie (VI 1794	– ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej

	powstania kościuszkowskiego – przebieg insurekcji – walki powstańcze i decyzje polityczne – koniec insurekcji kościuszkowskiej – III rozbiór Polski i upadek Rzeczypospolitej	*powstanie*, *naczelnik* – zna daty: powstania kościuszkowskiego (1794 r.), *Uniwersału połanieckiego* (7 V 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku III rozbioru – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.	*insurekcji*, *kosynierzy*, *Uniwersał Połaniecki* – zna daty: przysięgi Kościuszki (24 III 1794 r.), bitwy pod Racławicami (4 IV 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 VI 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 X 1794 r.), abdykacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (X 1795 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Aleksandra Suworowa – wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia przebieg działań	powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (VIII 1794 r.), rzezi Pragi (XI 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego – opisuje skutki II rozbioru Polski – omawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim – omawia próby rozwiązania problemu	r.), początków oblężenia Warszawy (VII 1794 r.), konwencji porozbiorowej (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Iwana Fersena – charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r. – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r.	– ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej.

			militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego.	chłopskiego w powstaniu kościuszkowskim.		
6. Francja od konsulatu do cesarstwa	– rządy dyrektoriatu – walki z I koalicją antyfrancuską – początki kariery Napoleona Bonaparte – wyprawa Napoleona do Egiptu – zamach stanu 18 *brumaire'a* i rządy konsulatu – walki z II koalicją antyfrancuską – reformy Napoleona – Napoleon cesarzem Francuzów	– zna datę koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.) – charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dyrektotiat*, *zamach 18 brumaire'a*, *konsulat*, *konkordat*, *kodeks cywilny* – zna daty: wyprawy do Egiptu (1798 r.), zamachu 18 *brumaire'a* (1799 r.) – charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte – charakteryzuje politykę wewnętrzną dyrektoriatu – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – opisuje reformy	– wyjaśnia znaczenie terminu: *republiki siostrzane* – zna daty: bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1798 r.), konstytucji roku VIII (1799 r.), wojny z II koalicją antyfrancuską (1799–1802 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.) – wskazuje na mapie republiki siostrzane stworzone przez Francuzów – omawia ustrój Francji za rządów dyrektoriatu – przedstawia okoliczności w jakich	– zna daty: pokoju w Campo Formio (1797 r.), pokoju w Lunéville (1801 r.), traktatu w Amiens (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsa – wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu – przedstawia przebieg i skutki walk z I koalicją antyfrancuską – omawia przebieg i	– zna daty: bitwy pod Mondovi (1796 r.),bitwy pod Lodi (1796 r.), bitew pod Bassano, Arcole i Rivoli (1796 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Rogera Ducosa, Paula Barrasa – ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula.

			wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula.	Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu – omawia stosunki między państwem i Kościołem w okresie konsulatu.	skutki walk z II koalicją antyfrancuską.	
7. Legiony Polskie we Włoszech	– losy Polaków po III rozbiorze – polska konspiracja niepodległościowa – powstanie Legionów Polskich – walki Legionów we Włoszech – kryzys idei legionowej – znaczenie Legionów Polskich we Włoszech	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Legiony Polskie* – zna datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania *Pieśni*	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Legia Naddunajska* – zna daty: bitwy pod Hohenlinden (1800 r.), wysłania legionistów na San Domingo (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Staszica, Jana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza – wskazuje na mapie kraje, w których walczyły polskie oddziały – omawia sytuację społeczeństwa polskiego po III rozbiorze	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Agencja*, *Deputacja* – zna daty: założenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800 r.), bitwy pod Civita Castellana (1798 r.), bitew pod Legnano i Magnano (1798 r.) – charakteryzuje postać Samuela Bogumiła Lindego – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Centralizacja*, *Towarzystwo Republikanów Polskich* – zna daty: założenia Centralizacji (1796 r.), powstania Towarzystwa Republikanów Polskich (1798 r.) – charakteryzuje postacie: Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego,	– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej.

		Legionów Polskich we Włoszech i jej znaczenie.	– charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej – opisuje losy Legionów po 1801 r.	kulturalną Polaków po III rozbiorze – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji.	Józefa Sułkowskiego – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona.	
8. Ekspansja i klęska Napoleona	– wojna z III koalicją antyfrancuską; bitwa pod Austerlitz – armia Napoleona – walki z Prusami i Rosją (IV koalicja antyfrancuska) – apogeum francuskiej dominacji – wyprawa na Moskwę i jej skutki	– wyjaśnia znaczenie terminów: „*bitwa trzech cesarzy*”, „*bitwa narodów*” – zna daty: bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy na Moskwę (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.) – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję.	– wyjaśnia znaczenie terminów: „*bitwa trzech cesarzy*”, *pokój w Tylży*, „*sto dni*” *Napoleona* – zna daty: bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), pokoju w Tylży (1807 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy nad Berezyną (1812 r.), „stu dni” Napoleona (1815 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Armia*, *blokada kontynentalna* – zna daty: powstania Wielkiej Armii (1805 r.), bitwy pod Ulm (1805 r.), bitew pod Jeną i Auerstedt (1806 r.), ogłoszenia blokady kontynentalnej (1806 r.), bitwy pod Somosierrą (1808 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.), wojny z wielką koalicją (1813	– zna daty: powstania III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), pokoju w Preszburgu (1805 r.), powstania IV koalicji antyfrancuskiej (1806 r.), bitwy pod Pruską Iławą i Frydlandem (1807 r.), wojny w Hiszpanii (1808 r.), pokoju w Schönbrunn (1809 r.), zajęcia Paryża przez wojska koalicji (1814 r.)	– charakteryzuje postać Jeana Baptisty Bernadotte’a – ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich.

	– wojna z wielką koalicją; „bitwa narodów” pod Lipskiem – „sto dni” Napoleona		I, Michaiła Kutuzowa – wskazuje na mapie kraje uzależnione od Napoleona – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski sił austriacko-rosyjskich pod Austerlitz – przedstawia postanowienia pokoju w Tylży – omawia okoliczności rozpoczęcia wojny Napoleona z Rosją – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki.	r.), zesłania Napoleona na Elbę (1814 r.), zesłania Napoleona na Wyspę św. Heleny (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III, Arthura Wellingtona – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona – omawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii.	– charakteryzuje postać Józefa Bonapartego – omawia przebieg i skutki wojny z III koalicją antyfrancuską – opisuje przebieg i skutki wojny z IV koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, dlaczego Napoleon jest uważany za jednego z najlepszych wodzów w historii.	
9. Księstwo Warszawskie	– ziemie Rzeczypospolitej po III rozbiorze – powstanie Księstwa Warszawskiego – ustrój Księstwa	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Księstwo Warszawskie* – zna daty: powstania Księstwa Warszawskiego (1807 r.), upadku	– wyjaśnia znaczenie terminu: *szwoleżerowie* – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), konstytucji Księstwa Warszawskiego	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Komisja Rządząca*, *„druga wojna polska*” – zna daty: powołania Komisji Rządzącej (1807 r.),	– zna daty: wprowadzenia *Kodeksu cywilnego* w Księstwie Warszawskim (1807 r.) – charakteryzuje	– charakteryzuje i ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków.

	Warszawskiego – wojna z Austrią – okupacja Księstwa Warszawskiego	Księstwa Warszawskiego (1813 r.) – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego.	(1807 r.), bitwy pod Raszynem (1809 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego w 1807 i 1809 r. – omawia organizację i położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego.	zniesienia poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807 r.), „drugiej wojny polskiej” (1812 r.) – charakteryzuje postać Fryderyka Augusta – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojny z Austrią – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim.	postać Stanisława Małachowskiego – charakteryzuje orientację prorosyjską wśród części polskiej szlachty i magnaterii.	